

O místě zahraničních Čechů v bilaterálních vztazích

Stálá komise Senátu Parlamentu České republiky pro krajanů žijících v zahraničí uspořádala ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., a Ministerstvem zahraničních věcí ČR jednání u kulatého stolu na téma Úloha a místo zahraničních Čechů v bilaterálních vztazích. Akce se konala dne 7. října 2019 na půdě Senátu Parlamentu ČR. Její programové zaměření bylo koncipováno jako jedno z přípravných setkání před plánovanou mezinárodní konferencí v roce 2020 o zahraničních Čechích a jejich reflexi v politice státu.

Jednání zahájil senátor Tomáš Czernin, předseda Stálé komise Senátu Parlamentu ČR pro krajanů žijících v zahraničí, a následující vystoupení referujících pak řídil Tomáš Grulich, bývalý senátor a předseda Komise. Oba na začátku jednání předali za Komisi ocenění přítomnému Jaroslavu Havelkovi, předsedovi Besedy Slovan v Ženevě, laureátovi Ceny Gratias agit v roce 2018, který je jeden z hlavních organizátorů akcí prezentujících kulturu a historii Česka ve Švýcarsku.

V úvodním vystoupení poukázal Tomáš Czernin na opatření, která ze strany státu přispívají k zlepšení komunikace ve vztahu ke krajanům, tj. zřízení Meziřesortní komise pro Čechy žijící v zahraničí, novelizaci zákona o státním občanství, jež usnadňuje krajanům nabývání dvojího občanství, podporu výuky češtiny v prostředí krajské di-

asporů v zahraničí a úsilí o řešení návratové politiky v zájmu krajanů. Z historického hlediska vyzvedl roli, kterou sehráli krajané při budování československých legií, vzniku Československa, ale také po listopadu 1989, zejména při začleňování samostatné České republiky do mezinárodních struktur v rámci NATO, Evropské unie apod. Zdůraznil také ekonomické aspekty, podíl krajanů na současné remitenci (cca 50 až 60 mld. Kč) do České republiky apod. Na něj navázal Tomáš Grulich referátem „30 let upozadovaného úsilí o nový vztah České republiky k diaspoře“, který hovořil o peripetiích vývoje krajské agendy i ve srovnání s přístupy ke krajské problematice na Slovensku. Kriticky bilancoval pokusy o zřízení samostatného krajského pracoviště v rámci orgánů státní správy, nastínil varietu politických dokumentů vlády o pomoci krajanům (humanitární akce přesídlování českých krajanů z území postiženého černobylskou havárií na Ukrajině či krajanů žijících v jiných oblastech) a podporu české sítě škol v zahraničí. Podtrhl význam krajské propagace v České republice a možnost využití zkušenosti krajanů v bilaterálních vztazích zahraniční politiky ČR. Podobně Jiří Krátký, zvláštní zmocněnec pro krajské záležitosti ministerstva zahraničí, hovořil o krajanech jako subjektu a objektu v rámci politiky státu vůči krajanům, které vní-

má jako součást české společnosti. Podle něj je z pohledu ministerstva zahraničí zřejmé, že oceňujeme-li ekonomický potenciál krajanů, znamená to také, aby krajanská agenda byla včleněna do politiky státu. Z toho vyplývá potřeba vypracovat strategii vztahu ke krajanům, která zahrne očekávání krajanů, abychom nahlíželi na krajany jako na součást české společnosti s možností podílet se na politice státu, včetně usnadnění účasti na volbách korespondenční či distanční formou. Na vystoupení Jiřího Krátkého navázal diskusním příspěvkem senátor Pavel Fischer, předseda senátního Výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost, o českých školách bez hranic ve Francii a zdůraznil význam podpory pro budování pozic mladé generace krajanů.

Záměrem organizátorů kulatého stolu bylo také přiblížit srovnání krajanské politiky v Česku s přístupy na Slovensku. Claude Baláž ze Sdružení nezávislých expertů pro otázky dějin a života zahraničních Slováků v Bratislavě se sice jednání nemohl zúčastnit, ale s jeho zaslaným příspěvkem o vybraných společných aspektech slovenského a českého vystěhovalectví seznámil účastníky Stanislav Brouček (Etnologický ústav AV ČR – EÚ). Ten pak nastínil rámce periodizace přístupu k řešení problematiky krajanů v ČR od roku 1990. Současně uvedl, že na začátku roku 2020 je nutné pokračovat v jednání u dalšího kulatého stolu, které bude definovat témata pro konferen-

ci plánovanou v Senátu na září 2020. Na základě tohoto podnětu nynější „table ronde“ doporučil pracovní skupinu ve složení Tomáš Czernin, Tomáš Grulich, Stanislav Brouček a Jiří Krátký pro přípravu následujícího jednání kulatého stolu.

Samostatný blok příspěvků o bilaterálních vztazích krajanů ve vybraných zemích byl zařazen na závěr jednání. Ivan Dubovický (ministerstvo zahraničních věcí) hovořil o postavení krajanů v česko-amerických vztazích, českých osobnostech a jejich vnímání americkou veřejností. Ivo Barteček (Filozofická fakulta PU Olomouc) se soustředil na českou diasporu v Chorvatsku v oblasti Daruvaru, uchovávání kulturního odkazu v česko-chorvatských vztazích. Nad výjimečnou rolí českých krajanů při obnově bulharského státu se zamýšlel Marek Jakoubek (Filozofická fakulta UK Praha), který připomněl, že pozitivní renomé si v Bulharsku uchovává česká diaspora dodnes. Na historické podmínění migrace Čechů do Francie a dnešní rozpolcenost krajanských organizací poukázal Stanislav Brouček (EÚ). Na závěr věnoval pozornost tématu Němci v zahraničí a Německo Petr Lozoviuk (Filozofická fakulta ZČU Plzeň). Osvětlił badatelský zájem etnografů o německou diasporu nejen na území Čech, ale i v jiných evropských zemích, včetně institucionální podpory, kterou Německo zaujímá při studiu svých krajanských komunit.

V závěrečné diskusi vystoupil Martin Smolek, náměstek ministra zahraničních věcí. Ocenil záměr

uskutečnit další jednání u kulatého stolu před konferencí v roce 2020, jelikož je nezbytné specifikovat přesně potřeby a požadavky zahraničních Čechů, které by sloužily jako podklad pro politické zadání, jak dále formulovat zahraniční politiku pro skupinu Čechů

žijících v zahraničí, ať už dočasně, či trvale. Pro ministerstvo zahraničí je proto důležitá kontinuální komunikace s krajanskými organizacemi v zahraničí a jejich elitami, které se hlásí ke krajanskému společenství.

Andrej Sulitka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Transformations of Czech ‘Broadside Ballads’ – media, traditions, contexts. Brno, 11.–13. 9. 2019

Medzinárodná konferencia venovaná jarmočným piesňam, ktorá sa konala v dňoch 11.–13. 9. 2019 na pôde Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity, bola organizovaná Ústavom českého jazyka FF MU s podporou inštitúcií Moravská zemská knihovna, Moravské zemské muzeum a Etnologický ústav AV ČR, v. v. i. Bola jedným z výstupov projektu *Kramářské písně v brněnských historických fondech* (podporeného v rámci NAKI II), na ktorom sa uvedené inštitúcie spoločne podieľajú.

Tri dni konferencie poskytli medzinárodný a medziodborový pohľad na problematiku jarmočných piesní. Rôzne perspektívy ukázali komplexnosť a viacvrstevnatosť piesní, ktoré sa pohybovali na hranici medzi ľudovým a oficiálnym, boli tvorené textom (obsah, jazyk), hudobnou zložkou (nápev) a mali fyzickú podobu (tlač, formát, výzdoba). Vďaka interdisciplinárnemu charakteru konferencie vynikla vzá-

jomná prepojenosť a podmienenosť jednotlivých zložiek tohto špecifického typu ľudových tlačí.

Jednotlivé bloky konferencie niesli názvy, ktoré by približovali ich zameranie. Príspevky v blokoch však boli radené koncepčne na základe rôznych kritérií. Bloky predstavili jarmočné piesne z pozície jazykovedy, histórie, muzikológie, etnomuzikológie či knihovníctva, alebo boli príspevky v nich radené tematicky, prípadne prepojené príbuznými výskumnými perspektívami. Príspevky jazykovedkýň a jazykovedcov boli venované ortografii (Veronika Bromová a Pavel Kosek), morfológii a fonológii jazyka piesní. Zaujímavý prístup predstavil Radek Čech (FF OU). Prezentoval výstupy z kvantitatívneho výskumu realizovaného v spolupráci s Jánom Mačútkom (UK v Bratislave). Zamerali sa na podmienenosť využívania jednopísmenových alebo dvojpísmenových grafém v závislosti od sa-